

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ
«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН»
для здобувачів вищої освіти освітнього рівня «бакалавр»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 051 «Економіка»

Харків – 2021

УДК 37.016:33](072)

М 54

Укладачі: Сідельнікова В.К., Сідельнікова І.В.

Рецензенти:

Тютюнникова С.В. – доктор економічних наук, професор кафедри економічної теорії та економічних методів управління Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна;

Радченко Л.П. – кандидат економічних наук, професор кафедри економічної теорії, фінансів і обліку Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Методичні рекомендації до вивчення курсу «Методика викладання економічних дисциплін» для здобувачів вищої освіти освітнього рівня «бакалавр», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 051 «Економіка». [Електронне видання / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди; [уклад.: В.К.Сідельнікова, І.В. Сідельнікова]. – Харків: ХНПУ, 2021. – 56 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 10.09.2021 р.

Видано за рахунок авторів

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Програма навчальної дисципліни.....	7
Програмні результати навчання	11
План вивчення дисципліни	12
Плани практичних занять.....	13
Індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ).....	29
Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання.....	33
Глосарій термінів та понять з курсу	39
Рекомендована літератури.....	52

«Хто вчить інших, той навчає сам себе не тільки тому, що повторенням він укріплює свої знання, але й тому, що отримує можливість глибше проникнути у предмет»

Ян Амос Коменський

ВСТУП

Навчальний курс «Методика викладання економічних дисциплін» посідає важливе місце в освітній програмі підготовки бакалаврів з економіки. Дисципліна є завершальною у циклі психолого-педагогічної підготовки і має забезпечити опанування основних підходів, методів і прийомів організації освітнього процесу з економіки в закладах загальної середньої освіти, сприяти професійному становленню бакалаврів з економіки як викладачів економічних дисциплін, що спроможні самостійно, творчо та ініціативно приймати рішення з проблем сучасної економічної освіти.

Призначенням навчальної дисципліни є ознайомити студентів із системою економічної освіти і виховання та сформувати професійні компетентності щодо реалізації теоретичних економічних знань у практичній діяльності з викладання предметів економічного спрямування у закладах загальної середньої освіти.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів сучасної економічної і фінансової культури та мислення, професійних педагогічних умінь з проектування й методичного супроводу процесу викладання предметів економічного спрямування та його реалізації у закладах загальної середньої освіти.

Завданнями навчальної дисципліни є:

з'ясування закономірностей та структури процесу викладання шкільного курсу економіки та курсів економічного спрямування за вибором; формування умінь використання інноваційних освітніх технологій як засобу активізації навчального процесу та підвищення його ефективності;

оволодіння методикою контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів;

розвиток творчих здібностей в організації позакласної економічної освіти школярів, проведенні гурткової роботи та ін.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти будуть здатні:

знати: сутність, принципи та методи організації освітнього процесу в загальноосвітніх навчальних закладах; завдання навчальних програм предметів і курсів економічного спрямування; особливості активізації процесу економічного навчання; критерії контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів; ефективні форми організації діяльності учнів на уроках економіки та у позаурочний час.

уміти: планувати, готувати і проводити навчальні заняття з економічних дисципліни з урахуванням вікових особливостей аудиторії та інших чинників; організовувати умови для самостійної роботи учнів; контролювати і оцінювати економічні знання та вміння учнів; застосовувати у навчальному процесі сучасні освітні технології, методи і прийоми викладання; здійснювати економічне виховання учнів.

володіти компетентностями: здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері економіки та у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки; здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатність до креативного та критичного мислення; навички міжособистісної взаємодії; розуміння основних особливостей сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави; здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних завдань; здатність застосовувати комп'ютерні технології обробки даних для вирішення економічних завдань, здійснення аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів; навички використання сучасних джерел економічної, фінансової, соціальної, управлінської, облікової

інформації для складання службових документів та аналітичних звітів; здатність використовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування економічних рішень; здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

Вивчення дисципліни базується на загальних знаннях студентів із курсів «Педагогіка», «Психологія», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Політична економія», «Історія економіки та економічної думки», «Міжнародна економіка». У свою чергу знання із цієї дисципліни забезпечують успішне засвоєння інших навчальних дисциплін, а також виконання тренінгів, курсових та кваліфікаційних робіт.

У процесі навчання студенти здобувають необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. На лекціях розглядаються теми або окремі їх питання, які є досить складними за змістом і потребують більш детального обґрунтування й акцентування. Також великого значення у процесі вивчення та закріплення знань набуває самостійна робота студентів.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування як традиційних, так і активних та інтерактивних освітніх технологій (лекції проблемного характеру, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, дидактичні й рольові навчальні ігри, тренінги, навчальні проекти та ін.).

Дані методичні рекомендації призначені для допомоги здобувачам у процесі освоєння дисципліни.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Загальні питання методики викладання економічних дисциплін

Тема 1.1 Методика викладання економічних дисциплін як навчальний курс

Методика викладання в системі економічного навчання. Зміст методики викладання економіки. Визначення понять «методика», «викладання», «економіка». Зростання сучасної ролі методики викладання. Методика викладання як механізм підвищення якості економічного навчання.

Предмет, мета і завдання курсу. Міжпредметні зв'язки дисципліни «Методика викладання економічних дисциплін». Професійні знання та вміння майбутнього вчителя економіки.

Тема 1.2 Економіка як навчальний предмет та його науково-методичне забезпечення

Нормативно-правова база вивчення економіки у загальноосвітніх навчальних закладах. Навчальний план та його роль в організації освітнього процесу. Місце економічних дисциплін у навчальному плані освітньої програми закладу загальної середньої освіти. Створення навчальних програм з курсів економіки.

Науково-методичне забезпечення викладання курсів економічних дисциплін. Закономірності та принципи вивчення економіки у школі. Календарно-тематичне планування. Поурочні плани. Технологічні карти. Підручники та навчальні посібники.

Модуль 2. Особливості методики викладання економічних дисциплін у загальноосвітніх навчальних закладах

Тема 2.1 Методика підготовки та проведення уроків з економіки

Урок як основна форма організації процесу навчання економіки. Підготовка вчителя економіки до уроку та його планування. Основні складові плану уроку. Планування ефективного уроку з основ економіки.

Аналіз та самоаналіз уроків.

Тема 2.2 Методика організації самостійної роботи учнів з економіки

Самостійна робота та її роль в процесі опанування економічних знань. Мета, зміст, типи завдань для самостійної роботи під час вивчення економічних дисциплін. Форми та методи самостійної роботи.

Науково-методичне забезпечення самостійної роботи. Методи і форми оцінювання самостійної роботи під час вивчення економіки.

Тема 2.3 Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів з економіки

Сутність контролю у навчальному процесі. Завдання, функції, види, педагогічні вимоги контролю. Основні методи та форми, що використовуються при оцінюванні навчальних досягнень.

Особливості поточного, тематичного, семестрового, річного оцінювання та державної підсумкової атестації.

Критерії і норми оцінювання навчальних досягнень учнів з економіки.

Сучасні методи та форми контролю й оцінки досягнень учнів. Тестування як форма навчання, контролю та оцінювання економічних знань.

Тема 2.4 Засоби навчання в економічній освіті

Поняття про засоби навчання, класифікація їх в економічній освіті. Особливості застосування окремих видів засобів навчання в процесі викладання економічних дисциплін.

Наочність у викладанні та її значення в навчальному процесі. Форми та види наочності. Підготовка і створення наочних матеріалів. Методичні рекомендації щодо застосування наочних засобів навчання в курсах економічних наук.

Технічні засоби навчання. Умови застосування їх у викладанні економічних дисциплін. Використання комп'ютерної техніки в економічній освіті.

Підручник в системі засобів навчання. Структура сучасного підручника. Електронні освітні ресурси. Інтернет-ресурси. Розробка матеріалів та занять із використанням Інтернету.

Модуль 3. Активізація викладання економічних дисциплін

Тема 3.1 Інтерактивне навчання на уроках економіки

Необхідність активізації економічного навчання. Активні методи навчання.

Основні інтерактивні методи в економічному навчанні. Дискусія. Кейс-метод. Метод проєктів. Економічні ігри. Тренінги.

Роль вчителя в інтерактивному навчанні. Принципи роботи на інтерактивному занятті. Алгоритм проведення інтерактивного заняття.

Тема 3.2 Економічні ігри та методика їх використання

Навчальні економічні ігри та їх класифікація. Види ігрових методів.

Особливості створення та умови проведення економічної гри. Етапи розробки ділової гри.

Ефективність ігрових форм економічного навчання.

Тема 3.3 Методика організації позакласної економічної освіти та економічне виховання школярів

Визначення та зміст понять «позакласна робота», «позашкільна освіта». Основні форми позакласної роботи, їх переваги та недоліки. Організація та

методика проведення гурткової роботи, факультативів, додаткових занять, екскурсій та інших видів позакласної роботи школярів.

Економічне виховання в шкільному педагогічному процесі. Сутність та цілі економічного виховання школярів. Методи та засоби економічного виховання в школі.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті опанування змісту навчальної дисципліни здобувачі мають досягнути таких програмних результатів навчання:

знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки;

демонструвати стійке розуміння принципів економічної науки, особливостей функціонування економічних систем;

використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності;

застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати;

ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники;

уміти працювати як самостійно, так і в команді;

розуміти та планувати можливості особистого професійного розвитку;

демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні;

використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів;

набути навички самостійної роботи, виявляти ініціативу та підприємливість, бути критичним і самокритичним.

ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми/розділу	Форми організації навчання (денна форма в годинах)			
	Лекції	Практичні заняття	Сам. робота	Усього
Модуль 1. Загальні питання методики викладання економічних дисциплін				
Тема 1. Методика викладання економічних дисциплін як навчальний курс	2	2	6	10
Тема 2. Економіка як навчальний предмет та його науково-методичне забезпечення	2	2	8	12
Разом за модулем 1	4	4	14	22
Модуль 2. Особливості методики викладання економіки у загальноосвітніх навчальних закладах				
Тема 3. Методика підготовки та проведення уроків економіки	4	4	10	18
Тема 4. Методика організації самостійної роботи учнів з економіки	2	2	8	12
Тема 5. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів з економіки	4	4	8	16
Тема 6. Засоби навчання в економічній освіті	2	2	8	12
Разом за модулем 2	12	12	34	58
Модуль 3. Активізація викладання економічних дисциплін				
Тема 7. Інтерактивне навчання на уроках економіки	2	2	8	12
Тема 8. Економічні ігри та методика їх використання	2	4	8	14
Тема 9. Методика організації позакласної економічної освіти та економічне виховання школярів	4	2	8	14
Разом за модулем 3	8	8	24	40
Усього	24	24	72	120

ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Модуль 1. Загальні питання методики викладання економічних дисциплін

Заняття 1. Методика викладання економічних дисциплін як навчальний курс (2 год.)

Мета: визначити місце методики викладання в системі економічного навчання, ознайомитися з організацією роботи над курсом.

План

1. Методика викладання в системі економічного навчання. Зростання сучасної ролі методики викладання.
2. Предмет, мета і завдання курсу. Міжпредметні зв'язки дисципліни.
3. Моделювання ситуацій.

Питання для обговорення

1. Як би ви визначили, що таке методика викладання?
2. Який існує взаємозв'язок викладання, навчання і методики викладання?
3. З курсів педагогіки, психології ви знаєте, що таке цілі навчання. Назвіть їх та конкретизуйте щодо курсу «Методика викладання економічних дисциплін».
4. Яку мету ви вважаєте головною метою економічної освіти в школі?
5. Як можна визначити місце методики викладання в системі економічного навчання?
6. Які відмінні характеристики методики викладання економічних дисциплін?
7. Охарактеризуйте взаємозв'язок методики викладання економіки з іншими науками.
8. Якими професійними якостями та вміннями повинен володіти вчитель економіки?

Завдання для самостійної роботи

1. Оберіть партнера для підготовки та виконання наступних рольових вправ.

А) Ви – викладач університету, що мотивує потребу вивчення курсу «Методика викладання економічних дисциплін»; ваш партнер – студент, який не планує працювати вчителем економіки.

Б) Ви – вчитель економіки; ваш партнер – учень, який не хоче вивчати економіку.

Обміркуйте ваші аргументи та контраргументи і розіграйте ролі під час проведення заняття.

2. Учитель економіки: яким йому бути? Спробуйте представити у вигляді схеми професіограму вчителя економіки.

3. Напишіть есе (невеликий за обсягом і вільною композицією творчоздум) на тему «Якщо б учителем був я...», в якому викладіть власні погляди на професію вчителя і свою майбутню професійну діяльність як вчителя економіки.

Рекомендована література

[1, розд.1,3]; [2, тема 1]; [8, розд.1,2]; [9, розд.1]; [20, розд.1].

Заняття 2. Економіка як навчальний предмет та його науково-методичне забезпечення (2 год.)

Мета: ознайомитися з нормативно-правовою базою та науково-методичним забезпеченням викладання економіки в закладах загальної середньої освіти, місцем предметів економічного спрямування у навчальних планах освітніх програм, здійснити критичний аналіз стандартів, освітніх програм, навчальних програм і навчально-методичної літератури.

План

1. Нормативно-правова база викладання економіки. Місце навчальних предметів економічного профілю у навчальних планах освітніх програм закладів загальної середньої освіти.

2. Закономірності та принципи вивчення економіки у школі.
3. Навчально-методичне забезпечення викладання економіки.

Календарно-тематичне планування. Поурочні плани. Технологічні карти.

Питання для обговорення

1. Обґрунтуйте необхідність та важливість формування економічної компетентності та фінансової грамотності випускника закладу загальної середньої освіти.
2. Які вимоги Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти до результатів економічного навчання?
3. Який основний документ забезпечує досягнення учнями визначених Державним стандартом результатів економічного навчання і на підставі чого він розробляється закладом освіти?
4. Яке місце займає економіка в навчальному плані освітньої програми загальноосвітнього навчального закладу?
5. Охарактеризуйте основні принципи навчання економіки.
6. Якими шляхами можна реалізувати ці принципи у практиці економічного навчання та виховання учнів ?
7. Чи означають терміни «організаційні форми навчання» та «методика викладання» одне й те саме поняття? Поясніть вашу думку.
8. Що входить до навчально-методичного забезпечення викладання економічної дисципліни?
9. Що таке навчальна програма курсу?
10. Якою є роль календарно-тематичного планування і які особливості розробки календарно-тематичних планів учителем?
11. Яку роль відіграють поурочні плани і якими вони можуть бути?
12. Яким повинен бути сучасний підручник з економічних дисциплін?

Завдання для самостійної роботи

1. Здійсніть порівняльний аналіз навчальних програм економічних дисциплін і Державного стандарту. Результати висвітлення концепцій стандарту у програмах можливо оформити у вигляді таблиці.

2. Зробіть аналіз курсів за вибором, перелік яких розміщено на офіційному сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (за посиланням: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>), щодо їх можливостей підсилити економічну і фінансову компетентності учнів.

3. На підставі навчальних матеріалів з однієї конкретної теми, але викладеної в різних підручниках і навчальних посібниках, зробіть порівняльний аналіз розкриття теми з точки зору методики викладу цього навчального матеріалу і визначте, що в тому чи іншому викладі є позитивним, негативним, потребує вдосконалення.

4. Підготуйте методичні поради вчителю економіки щодо розробки календарно-тематичних планів та використання технологічних карт.

Рекомендована література

[1, розд.4]; [2, тема 4]; [9, розд.2]; [10]; [18, розд.2,3]; [20, розд.2]; [24, розд.1]; [25]; [37].

Модуль 2. Особливості методики викладання економіки у загальноосвітніх навчальних закладах

Заняття 1-2. Методика підготовки та проведення уроків економіки (4 год.)

Мета: сформувати уміння складати плани-конспекти та проводити уроки різного типу, здійснювати їхній аналіз та самоаналіз.

План

1. Урок як основна форма організації процесу навчання основ економіки.
2. Підготовка вчителя економіки до уроку. Основні складові плану уроку.
3. Планування ефективного уроку економіки.
4. Аналіз та самоаналіз уроків.
5. Демонстрація фрагментів уроків.

Питання для обговорення

1. Чим пояснити домінуючий стан урочної форми в школі?
2. Яким вимогам має відповідати сучасний урок економіки?

3. Охарактеризуйте основні типи уроків.
4. Які уроки відносять до нетрадиційних форм? Визначте можливості їхнього застосування в навчанні економіки.
5. Якою має бути структура уроку?
6. Охарактеризуйте етапи підготовки вчителя до уроку.
7. У чому полягають значення та переваги детальних планів уроків?
8. Які основні складові плану уроку?
9. Чому важливим є намагатися досягти еталонного формулювання цілей уроку і в чому вони полягають?
10. Якими є шляхи підвищення ефективності уроку?
11. Для чого необхідні аналіз та самоаналіз уроків?
12. На які питання треба відповісти, аналізуючи урок?
13. За якими критеріями можливо зробити самоаналіз уроку з економіки?
14. Обґрунтуйте причини невдач проведення уроків з основ економіки.

Завдання для самостійної роботи

1. Оберіть один із варіантів для підготовки плану-конспекту уроку економіки.

Варіант 1. Розробити план-конспект уроку формування знань учнів (тема за вибором).

Варіант 2. Розробити план-конспект уроку формування вмінь та навичок (тема за вибором).

Варіант 3. Розробити план-конспект уроку застосування знань, умінь та навичок (тема за вибором).

Варіант 4. Розробити план-конспект уроку узагальнення й систематизації знань (тема за вибором).

Варіант 5. Розробити план-конспект уроку контролю та коригування знань, умінь, навичок (тема за вибором).

Варіант 6. Розробити план-конспект комбінованого уроку (тема за вибором).

Методичні поради до виконання завдання

Визначте головну тему уроку, вкажіть тип уроку, необхідний час (зазвичай це впливає з тематичного плану і навчальної програми).

Сформулюйте мету майбутнього уроку. Ідеальний урок переслідує комплекс цілей, дізнатися щодо досягнення яких можна тільки через конкретну дію учнів. Тому при формулюванні цілей використовуйте дієслова, що характеризують такі результати навчання, які свідчать про досягнення мети.

Далі вкажіть всі матеріали, які потрібні вчителю і учням на уроці (навчальні посібники, роздатковий матеріал, фломастери й інші матеріали).

Опишіть хід уроку, які ви будете використовувати методи і прийоми у навчанні, що потрібно від учнів. Продумайте, як пов'язати початок уроку з уже засвоєним матеріалом, налаштувати клас на роботу, зацікавити учнів. Найбільшу частину уроку відведіть на вивчення нових понять і способів дії, на теоретичних відомостях, підкріплених прикладами. Опишіть, як ви плануєте сформувати вміння і навички, організувати зворотний зв'язок з учнями, оберіть види контролю. Вкажіть домашнє завдання. Сформулюйте узагальнюючі висновки, щоб закріпити в учнів розуміння сенсу проведеного уроку.

Також передбачте оцінку роботи учнів з коментарями та виставленням оцінок.

2. Користуючись планом-конспектом уроку, на практичному занятті подайте фрагмент уроку перед студентами групи, заздалегідь підготувавши необхідні наочні посібники, роздатковий матеріал тощо.

3. Охарактеризуйте план тематичного уроку іншого студента групи.

4. Проаналізуйте фрагмент уроку студента вашої групи, що особливо зацікавив вас. Які елементи педагогічної майстерності ви побачили в ньому?

5. Розробіть власні форми для аналізу та самоаналізу уроків економіки.

Рекомендована література

[1, розд.5]; [2]; [6]; [7, с.11-27;109-113]; [8]; [9, розд.3]; [12]; [20, розд.5]; [26, розд.2]; [27]; [28]; [30]; [31].

Заняття 3. Методика організації самостійної роботи учнів з економічних дисциплін (2 год.)

Мета: розглянути суть та значення самостійної роботи учнів на уроках та в позаурочній діяльності, методичні рекомендації організації самостійної роботи; сформувати у студентів уміння правильно розробляти завдання для самостійної роботи, здійснювати індивідуально-консультативну роботу.

План

1. Сутність, роль та організаційні форми самостійної роботи у вивченні економічних дисциплін.
2. Організація самостійної роботи. Роль консультацій.
3. Демонстрація завдань для самостійної роботи.

Питання для обговорення

1. Які класифікації самостійної роботи ви знаєте?
2. Що таке діяльнісний підхід до організації самостійної роботи?
3. Назвіть умови організації самостійної роботи.
4. Назвіть форми організації самостійної роботи.
5. Що входить до програми дій викладача з організації самостійної роботи?
6. Яким навичкам самостійної роботи потрібно навчити учня?
7. Якими можуть бути ваші пропозиції щодо співвідношення урочної та самостійної роботи учня з шкільного курсу економіки?
8. Які типи завдань (завдання-дії чи завдання-продукти) характеризують найбільшу ефективність самостійної роботи ? Обґрунтуйте свою думку.
9. У чому полягають переваги колективних методів виконання самостійної роботи і в чому ви вбачаєте їхні недоліки?
10. Наведіть приклади форм самостійної роботи в групах, які б сприяли активізації економічного навчання.
11. Обґрунтуйте вибір тих чи інших форм самостійної роботи учнів, які ви запропонували в своєму плані-конспекті уроку.

12. Який передовий досвід в організації самостійної роботи ви знаєте? Чи можливо його застосувати при організації самостійної праці учнів в навчанні економіки?

13. Яка роль учителя в організації та методичному забезпеченні самостійної роботи учнів з економіки?

14. Яким чином індивідуально-консультативна робота викладача може забезпечити підвищення ефективності економічного навчання?

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити систему завдань для організації самостійної роботи під час уроку (тема за вибором). Обґрунтуйте їх доцільність і підготуйтеся до представлення під час заняття.

2. Здійснити критичний порівняльний аналіз окремих підручників щодо можливості їх використання в процесі самостійної роботи учнів над засвоєнням курсу економіки.

3. Розробити вимоги щодо підготовки та оформлення рефератів з економіки.

Рекомендована література

[1, розд.9]; [3, тема 7]; [5]; [8, розд.9]; [9, розд.4.3]; [11]; [19, розд.2.3]; [20, розд.6.3]; [24].

Заняття 4-5. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів з економіки (4 год.)

Мета: розглянути систему обліку, оцінки та контролю результатів економічного навчання учнів.

План

1. Контроль та оцінювання як навчально-методичні проблеми. Особливості оцінювання в економічному навчанні.

2. Поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та державна підсумкова атестація.

3. Критерії і норми оцінювання навчальних досягнень учнів з економіки.

4. Тест як форма навчання, контролю та оцінювання економічних знань.

5. Сучасні методи та форми контролю й оцінки навчальних досягнень учнів з економіки.

Питання для обговорення

1. Економіка – наука вчинків. Як ви розумієте цю тезу і як це може впливати на систему контролю та оцінювання знань?

2. Подумайте, що для Вас особисто означає оцінка, яку роль вона грає щодо: оцінювання засвоєння предмета; оцінювання Вашої особи як (творчої) особистості; Вашої особистісної самооцінки.

3. Що потрібно знати при розробці системи контролю і оцінювання знань?

4. Чи завжди потрібні контроль та оцінка знань?

5. Назвіть умови ефективного контролю.

6. Що дає взаємоконтроль?

7. У чому полягає проблема оцінювання засвоєння предмету?

8. Назвіть види контролю.

9. Охарактеризуйте особливості поточного, тематичного, семестрового, річного оцінювання та державної підсумкової атестації в економічному навчанні.

10. Для чого необхідне опитування?

11. Як, на вашу думку, найбільш ефективно здійснювати підсумковий контроль економічних знань?

12. Назвіть функції тестів. Які з переваг та недоліків тестів ви вважаєте найсуттєвішими у здійсненні контролю?

13. Чим вирізняються тестові завдання закритої форми і завдання відкритої форми?

14. Як розрізняються тестові завдання закритої форми за принципом побудови відповіді?

15. На які види поділяють тестові завдання за рівнем складності?

16. Продумайте, якою має бути система контролю щодо шкільного курсу економіки, щодо курсу методики викладання економічних дисциплін.

17. Що таке процесуальне оцінювання і які його переваги?

18. В чому полягає сутність такого методу процесуального оцінювання, як портфоліо? З якою метою він може бути використаний під час викладання економіки, методики викладання економічних дисциплін?

19. Що таке рейтингова оцінка знань? Чому найбільш доречним буде її застосування в старшій школі?

20. Які види навчальної роботи учнів з предмету економіки найбільш підходять для рейтингового оцінювання?

Завдання для самостійної роботи

1. Розробіть систему завдань для реалізації контролю під час вивчення теми з економіки.

2. Наведіть власні приклади тестових завдань з основ економіки закритої та відкритої форм.

3. Напишіть есе на тему: «Які форми контролю і оцінювання ви вважаєте найбільш ефективними в економічному навчанні?».

4. Проаналізуйте рекомендовані Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з економіки на відповідність їх цілям вивчення предмета, запропонуйте форми і методи контролю сформованості їх.

5. За матеріалами контролю і оцінювання студентів групи протягом року розрахуйте рейтингову оцінку конкретного студента і свою власну.

Рекомендована література

[1, розд.10]; [2, тема 9]; [6, с. 221-226]; [7, с. 95-97; 99-104]; [8, розд.12]; [9, розд.6]; [20, розд.9]; [22]; [24, розд.2.6]; [29]; [32, с.82-96].

Заняття 6. Засоби навчання в економічній освіті (2 год.)

Мета: набути вміння розробляти й цілеспрямовано використовувати засоби навчання у процесі економічного навчання.

План

1. Поняття про засоби навчання. Наочні навчальні посібники і технічні засоби навчання.
2. Дидактична доцільність використання засобів наочності в процесі вивчення економіки. Підготовка і створення наочних матеріалів.
3. Використання інформаційних систем і технологій у вивченні економіки.
4. Робота з підручником економіки.
5. Демонстрація створених наочних матеріалів.

Питання для обговорення

1. Які функції виконують засоби навчання у викладанні економічних дисциплін?
2. Коли, на вашу думку, доцільно використовувати наочні посібники?
3. Які переваги і недоліки існуючих засобів наочності?
4. У чому полягає важливість застосування наочності на уроках економіки?
5. Яким вимогам повинні відповідати наочні матеріали?
6. Як використовувати наочні посібники?
7. Яких методичних рекомендацій необхідно дотримуватися вчителю при застосуванні засобів наочності на уроках економіки?
8. Як створити наочні матеріали?
9. Які ви знаєте технічні засоби навчання та якими вмієте користуватися?
10. Які переваги щодо методики навчання дає комп'ютер?
11. Яке місце відводиться інформаційно-комунікаційним технологіям та інтернет-ресурсам в економічній освіті?

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте 2-3 наочних матеріали за темою вашого уроку і продемонструйте під час заняття, з якою метою і як їх застосувати в навчанні економіки.

2. Опишіть, як ви організуєте роботу учнів з підручником економіки для вивчення конкретної теми (тему та підручник оберіть на вибір). Опис повинен містити конкретне завдання щодо роботи з текстом підручника.

Рекомендована література

[1, розд.5.4]; [3, тема 8]; [5]; [9, розд.5.3]; [19, розд.2.4]; [20, розд.4].

Модуль 3. Активізація викладання економічних дисциплін

Заняття 1. Інтерактивне навчання на уроках економіки (2 год.)

Мета: обґрунтувати необхідність та особливості інтерактивних методів в економічній підготовці учнів та визначити умови їх впровадження.

План

1. Необхідність активізації економічного навчання. Активні методи навчання.
2. Основні інтерактивні методи в економічному навчанні. Дискусія. Кейс-метод. Метод проєктів. Економічні ігри. Тренінги.
3. Роль вчителя в інтерактивному навчанні. Принципи роботи на інтерактивному занятті. Алгоритм проведення інтерактивного заняття.

Питання для обговорення

1. Які зміни в освітньому середовищі обумовлюють необхідність використання активних форм та методів навчання?
2. Яким чином активні та інтерактивні методи навчання впливають на підвищення ефективності освітнього процесу?
2. У чому полягають особливості інтерактивного навчання як різновиду активного?
3. Назвіть, які методики інтерактивного навчання вам відомі?
4. Якими є вимоги до успішного інтерактивного економічного навчання?
5. Інтерактивне навчання висуває до викладача певні сподівання-вимоги. Охарактеризуйте їх.

6. Чи можливо підготувати сучасного викладача тільки на базі професійних економічних знань або тільки на базі загальних знань з педагогіки та психології?

7. Якими є функції та основні ролі викладача під час проведення інтерактивних занять?

8. Охарактеризуйте технологію формування груп учнів (визначення складу групи, принципи об'єднання в групи, завдання викладача).

9. Застосування яких методичних прийомів для вироблення міжособистісного спілкування може допомогти викладачу досягти ефективного спілкування учасників навчального процесу?

10. Які можливості надає інтерактивне навчання майбутньому вчителю для фахового зростання, зміни себе, для навчання разом з учнями?

11. Охарактеризуйте сильні та слабкі сторони інтерактивного економічного навчання.

Завдання для самостійної роботи

На основі теоретичного матеріалу лекції та рекомендованої літератури підготувати висновок до теми у вигляді підсумкової аналітичної таблиці: «Переваги та недоліки застосування активних методів навчання в економічній освіті школярів» за наступним зразком:

Переваги застосування активних методів навчання	Недоліки застосування активних методів навчання
1. <i>Можливість врахування наявного досвіду учнів.</i>	1. <i>Значний обсяг підготовчої організаційно-методичної роботи вчителя.</i>
2....	2. ...

Рекомендована література

[1, розд.11]; [3, тема 10]; [7, с.45-64]; [9, розд.5]; [16]; [19, розд.2.2]; [20, розд.8]; [21, с.164-177]; [23]; [24, розд.2.3]; [26, розд.4]; [32, с.50-81].

Заняття 2-3. Економічні ігри та методика їх використання (4 год.)

Мета: оволодіння методикою розробки й використання економічних навчальних ігор.

План

1. Навчальні економічні ігри та їхня класифікація.
2. Як провести гру.
3. Побудова гри. Етапи розробки гри.
4. Ефективність ігрових форм навчання економічним дисциплінам.
5. Моделювання фрагментів навчальних занять з використанням економічних ігор.

Питання для обговорення

1. Чим відрізняється ділова гра від гри як такої?
2. Назвіть функції навчальних ігор. Які з них особливо важливі у вивченні економічних дисциплін?
3. Як класифікують ігрові методики навчання?
4. Які переваги ділових ігор?
5. Які ви можете назвати вади ділових ігор?
6. Як у грі відбувається формування поведінкових принципів у економіці?
7. Чому до навчальної діяльності учня легше прийти через гру?
8. Які критерії оцінки ефективності навчальних економічних ігор?
9. Як використовувати навчальні економічні ігри?
10. Які етапи розробки навчальної економічної гри?

Завдання для самостійної роботи

1. Наведіть приклади тем уроків для проведення відповідних навчальних економічних ігор.
2. Ознайомтеся з рекомендованою літературою для опрацювання розробок відомих економічних ігор щодо того, як провести установку та роз'яснити мету і завдання, як підбити підсумки гри та інші методичні прийоми.

3. Розробіть ігрову ситуацію за темою вашого уроку і підготуйтеся продемонструвати її під час заняття.

Рекомендована література

[1, розд.8]; [3, тема 13]; [6, с.138-144]; [8, розд.8]; [9, розд.5.2]; [19, розд.2.2.8]; [20, розд.8.1]; [21, тема 5]; [24, розд.2.5]; [28].

Заняття 4. Методика організації позакласної економічної освіти та економічного виховання школярів (2 год.)

Мета: з'ясувати суть, значення та особливості позакласної роботи в школі як складової частини навчально-виховної роботи; сформувати вміння застосовувати позакласні форми економічної освіти та здійснювати економічне виховання учнів.

План

1. Позакласна економічна освіта школярів та методика її організації.
2. Сутність та цілі економічного виховання школярів.
3. Методи та засоби економічного виховання в школі.

Питання для обговорення

1. У чому сутність позакласної економічної освіти?
2. Яке значення позакласної роботи з економіки?
3. В яких формах може проводитись позакласна робота з економіки?
4. Охарактеризуйте основні види діяльності економічного гуртка.
5. Як провести тиждень економіки в школі?
6. Які вимоги до організації та проведення екскурсій? Охарактеризуйте етапи організації, проведення та підведення підсумків екскурсій з основ економіки.
7. Як підготувати учнів для участі у конкурсі-захисті робіт Малої академії наук учнівської молоді?
8. Розкрийте значення, сутність та можливі форми проведення учнівської олімпіади з економіки.
9. Як підготувати учнів до участі у турнірі юних економістів?

10. У чому полягає особливість підготовки учнів до участі у турнірі юних знавців курсу «Фінансова грамотність»?

11. З якою метою використовуються додаткові заняття з економіки?

12. Як відомо, економічне виховання є процесом, що спрямований на формування певних якостей, рис особистості, необхідних для участі у практичній економічній діяльності. Як ви вважаєте, про які риси особистості йде мова? Як їх можна сформувати?

13. Охарактеризуйте форми і методи економічного виховання школярів.

14. Як здійснити аналіз і самоаналіз виховного заходу?

Завдання для самостійної роботи

1. Запропонуйте підходи щодо підготовки школярів до участі в учнівській олімпіаді з економіки, турнірі юних економістів, турнірі юних знавців курсу «Фінансова грамотність».

2. Розробіть план виховного заходу економічного спрямування (методичні, наочні, роздаткові матеріали). Запропонуйте власну форму для аналізу (самоаналізу) результатів розробленого виховного заходу.

Рекомендована література

[1, розд.2]; [3, тема 3]; [8, розд.3]; [9, розд.3.4]; [11, розд.1.6]; [18, розд.8]; [20, розд.7]; [24, розд.3]; [33].

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

Метою індивідуальних навчально-дослідних завдань у процесі вивчення дисципліни «Методика викладання економічних дисциплін» є самостійне оволодіння здобувачем частиною програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань з дисципліни, розвиток навичок самостійної роботи з літературними джерелами.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання з курсу виконуються студентами самостійно під керівництвом викладача. Як правило, ІНДЗ виконуються окремо кожним студентом. У тих випадках, коли завдання мають комплексний характер, до їх виконання можуть залучатися декілька студентів.

Здобувач має право самостійно обрати тему та зміст роботи з обов'язковим узгодженням з викладачем. У процесі виконання завдання студент має опрацювати не менше десяти літературних джерел з посиланням на використання певної інформації з них у тексті роботи. При цьому робота має носити творчий характер і бути спрямованою на вирішення певної проблеми чи на висловлення особистого погляду автора роботи на питання, яке досліджується.

Підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань включає наступні етапи:

- вибір теми роботи;
- підбір та ознайомлення з літературою за темою дослідження;
- складання плану роботи та узгодження його з керівником;
- збір, обробка, аналіз, узагальнення теоретичного і фактичного матеріалу;
- написання та оформлення ІНДЗ.

ІНДЗ складається з титульного аркушу, змісту, вступу, основної частини, висновків, списку використаної літератури. Вступ має розкривати актуальність обраної теми, її проблематику, мету написання роботи. Основна частина (може передбачати декілька підрозділів) має включати характеристику сучасного стану проблеми, опис нормативної бази, погляди різних авторів на проблему, позитивні та негативні наслідки проблеми. Висновки мають включати

обґрунтовані узагальнення щодо досягнення мети та завдань дослідження. Після висновків розміщується список використаної літератури.

Здобувач під час виконання ІНДЗ повинен дотримуватися принципів академічної доброчесності, не допускати академічного плагіату.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»). Види академічного плагіату: копіювання; перефразування; компіляція; використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело; подання як власних робіт (тез, письмових робіт, есе тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

Звіт про виконання ІНДЗ подається у вигляді скріплених аркушів формату А4 (реферату) з титульною сторінкою стандартного зразка і внутрішнім наповненням із зазначенням усіх позицій змісту завдання. Обсяг ІНДЗ повинен становити у друкованому варіанті 10-15 сторінок.

ІНДЗ подається викладачу не пізніше ніж за 2 тижні до семестрового контролю. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті з курсу на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом виконаного завдання. Можливий захист завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хв.). Оцінка враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу.

Тематика індивідуальних навчально-дослідних завдань

1. Історія становлення й розвитку шкільної економічної та фінансової освіти в Україні.
2. Сучасний стан і проблеми шкільної економічної та фінансової освіти.
3. Особливості шкільної економічної освіти в зарубіжних країнах.
4. Інтеграційний потенціал економіки та шляхи його реалізації в освітньому процесі.
5. Сутність та особливості економічного мислення.
6. Економічне навчання як процес зміни економічної поведінки.
7. Формування підприємницької культури школярів в системі економічної підготовки.
8. Економічні знання та їхня роль у формуванні світогляду людини.
9. Особливості економічних знань як предмета навчання.
10. Вплив специфіки економічних знань як предмета навчання на вибір організаційних форм навчання.
11. Міжпредметні зв'язки та їх роль у формуванні системи економічних знань.
12. Принципи навчання та особливості застосування їх у процесі викладання економіки в школі.
13. Реалізація принципів індивідуалізації та диференціації навчання на уроках економіки.
14. Особливості створення навчальних програм з економічних дисциплін.
15. Особливості тематичного та поурочного планування курсів економічного профілю.
16. Роль конструктора уроку економіки для підвищення його ефективності.
17. Форми організації самостійної роботи учнів при вивченні економічних дисциплін.
18. Науково-методичне забезпечення самостійної роботи учнів.

19.Методи і форми оцінювання самостійної роботи під час вивчення економіки.

20.Види домашніх завдань з економіки та методика їх підготовки.

21.Контроль навчальних досягнень учнів як методична проблема.

22.Тести як форма діагностування економічних знань.

23.Методика складання портфоліо.

24.Особливості рейтингової системи оцінки в економічному навчанні.

25.Інформаційно-комунікаційні технології та сучасний урок економіки.

26.Методика використання мультимедіа-технологій на уроках економіки.

27.Методи активізації вивчення економіки в сучасних умовах.

28.Використання «економічних загадок» під час викладання економіки.

29.Дискусія та дебати як інтерактивні технології економічного навчання.

30.Мозкова атака, прес-конференція як різновиди дискусії та методика їх проведення.

31.Навчальні проекти в економічній підготовці школярів.

32.Методичні вимоги до підготовки й використання кейс-методу.

33.Ефективність ігрових форм навчання при вивченні економічних дисциплін.

34.Методика проведення тренінгів в економічному навчанні.

35.Методика підготовки і проведення тижня економіки в школі.

36.Особливості підготовки учнів до олімпіад, турнірів, конкурсів.

37.Організація навчальних екскурсій з економіки.

38.Виховна функція економічної освіти.

39.Виховання в учнів підприємливості.

40.Роль сім'ї у економічному вихованні школярів.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Система контролю знань студентів з курсу включає в себе поточний і підсумковий контроль. Зазначені форми контролю тісно взаємопов'язані й організовуються так, щоб стимулювати ефективну самостійну роботу студентів протягом семестру і забезпечити об'єктивне оцінювання їхніх знань. Підсумкове оцінювання знань студентів з дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою з урахуванням результатів поточного, модульного і підсумкового (семестрового) контролю.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) та набутих практичних навичок під час виконання практичних завдань.

При поточному контролі у формі усного або письмового опитування, бесіди, тестування, розв'язання ситуаційних завдань (кейсів), захисту проєктів, дискусій, ділових ігор оцінюються результати засвоєння навчальної дисципліни, систематичність роботи на практичних заняттях тощо.

Критеріями оцінювання є:

при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладення матеріалу, культура мови; використання інформаційних джерел; аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки; вміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової та вітчизняної практики економічного навчання;

при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладення матеріалу, використання джерел інформації, законодавчих, нормативних актів, прикладів, фактичного матеріалу тощо; цілісність, системність, логічність, вміння формулювати висновки; якість оформлення письмової роботи.

При модульному контролі у формі модульної контрольної роботи

оцінюється рівень теоретичних знань та практичних навичок з тем, включених до змістовних модулів, самостійне опрацювання питань тем.

Відповідно до навчального плану здобувач має виконати модульну контрольну роботу, яка містить варіанти контрольних завдань, що є рівнозначними за трудомісткістю. До складу завдань модульної контрольної роботи, зважаючи на рівень засвоєння студентами програмного матеріалу, а також залежно від ступеня підготовленості та активності групи, продемонстрованих на попередніх практичних заняттях, можуть у різній кількості та співвідношенні включатися: теоретичні питання нормативного характеру; тестові завдання; теоретичні питання проблемного характеру; практичні завдання.

До модульної контрольної роботи допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю. Студент, який не з'явився на модульний контроль (незалежно від причини), має право один раз повторно пройти модульний контроль у визначені викладачем терміни під час поточних консультацій.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання. Завданням даного виду контролю є перевірка глибини засвоєння здобувачем програмного матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, уміння формувати власне ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни тощо.

Підсумковий контроль з курсу «Методика викладання економічних дисциплін» проводиться у формі заліку, який передбачає оцінку засвоєння здобувачем навчального матеріалу виключно на підставі результатів виконання ним визначених видів навчальних завдань на практичних заняттях і при самостійному опрацюванні теоретичних та практичних питань. Під час заліку здобувач може підвищити оцінки, отримані за зазначені види робіт. Проведення підсумкового контролю здійснюється в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою дисципліни, і в терміни, передбачені графіком навчального процесу.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											Сума
Модуль 1		Модуль 2				Модуль 3			МКР	ІНДЗ	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9			
7	7	10	8	10	8	8	9	8	10	15	100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

МКР – модульна контрольна робота

ІНДЗ – індивідуальне навчально-дослідне завдання

Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів

Вид діяльності здобувача	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Робота на практичному занятті	3	2	6	6	18	4	12
Виконання завдань для самостійної роботи	3-4	2	8	6	18	4	13
Виконання модульної контрольної роботи	10	-	-	1	10	-	-
Виконання ІНДЗ	15	-	-	-	-	1	15
Разом			14		46		40
Максимальна кількість балів.....							100

Орієнтовні питання для підготовки до семестрового контролю (заліку)

1. Методика викладання в системі економічного навчання.
2. Предмет, мета і завдання курсу «Методика викладання економічних дисциплін».
3. Нормативно-правова база вивчення економіки у загальноосвітніх навчальних закладах.
4. Навчальний план та його роль в організації освітнього процесу. Місце економічних дисциплін у навчальному плані.
5. Навчальна програма. Створення навчальних програм з курсів економіки.
6. Науково-методичне забезпечення викладання курсів економічних дисциплін.
7. Вимоги щодо створення підручників з економічних дисциплін.
8. Закономірності та принципи вивчення економіки у школі.
9. Урок як основна форма економічного навчання школярів.
10. Підготовка вчителя економіки до уроку та його планування.
11. Основні складові плану уроку.

12. Планування ефективного уроку з основ економіки.
13. Аналіз та самоаналіз уроків.
14. Самостійна робота та її роль в процесі опанування економічних знань.
15. Типологія та вимоги до завдань для самостійної роботи під час вивчення економічних дисциплін.
16. Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи.
17. Індивідуально-консультативна робота вчителя економіки.
18. Контроль навчальних досягнень учнів як методична проблема.
19. Особливості поточного, тематичного, семестрового, річного оцінювання та державної підсумкової атестації.
20. Критерії і норми оцінювання навчальних досягнень учнів з економіки.
21. Сучасні методи та форми контролю й оцінки досягнень учнів.
22. Тестування як форма навчання, контролю та оцінювання економічних знань.
23. Складання і використання тестів в процесі викладання економіки
24. Поняття про засоби навчання, класифікація їх в економічній освіті.
25. Особливості застосування окремих видів засобів навчання в процесі викладання економічних дисциплін.
26. Наочність у викладанні та її значення в навчальному процесі. Форми та види наочності.
27. Підготовка і створення наочних матеріалів. Методичні рекомендації щодо застосування наочних засобів навчання в курсах економічних наук.
28. Технічні засоби навчання. Умови застосування їх у викладанні економічних дисциплін. Використання комп'ютерної техніки в економічній освіті.
29. Підручник з економіки в системі засобів навчання. Структура сучасного підручника.
30. Електронні освітні ресурси. Інтернет-ресурси. Розробка матеріалів та занять із використанням Інтернету.
31. Необхідність активізації економічного навчання. Активні методи навчання.
32. Основні інтерактивні методи в економічному навчанні.
33. Алгоритм проведення інтерактивного заняття. Роль вчителя в інтерактивному навчанні.
34. Суть економічної гри у навчальному процесі.
35. Методика проведення економічної гри.
36. Етапи підготовки та розробки ділової гри.
37. Ефективність ігрових форм навчання при вивченні економічних дисциплін.
38. Суть позакласної та позашкільної економічної освіти школярів.
39. Позаурочні форми економічного навчання.
40. Економічне виховання школярів: сутність, цілі, методи та засоби.

Шкала відповідності оцінок

За 100- бальною шкалою	Значення оцінки	Загальний коментар	Коментар за видами робіт
90-100 балів	<u>Зараховано</u> відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками	Здобувач демонструє глибокі знання навчального матеріалу, вільне володіння категоріями методики навчання, достовірний рівень розвитку умінь і навичок застосовувати доцільні методи під час проведення навчальних занять залежно від їх видів та цілей, використовувати інформаційно- комунікаційні, педагогічні технології, проводити викладацьку діяльність.	- регулярно відвідує лекційні, семінарські (практичні) заняття, вчасно виконує усі завдання для самостійної роботи; - демонструє ґрунтовні відповіді на всі запитання викладача; - демонструє творчий підхід щодо формулювання відповідей, виконання навчальних завдань; - бере активну участь в аудиторній та позааудиторній (науковій, гуртковій) роботі.
74-89 балів	<u>Зараховано</u> - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилко	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу, може самостійно, логічно висвітлити основні питання в межах курсу, застосовувати доцільні методи під час проведення навчальних занять, використовувати інформаційно- комунікаційні, педагогічні технології, проводити викладацьку діяльність. Але у відповідях студента на питання та при виконанні практичних завдань мають місце незначні помилки, які він може самостійно усунути.	- регулярно відвідує навчальні заняття, вчасно виконує завдання для самостійної роботи; - дає правильні відповіді на більшість поставлених викладачем питань; - при виконанні завдань припускається окремих помилко, але правильно виправляє їх після зауважень викладача; - бере активну участь в аудиторній і позааудиторній роботі.
60-73 балів	<u>Зараховано</u> - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної	Здобувач демонструє задовільні знання навчального матеріалу дисципліни; виконав завдання, передбачені програмою; ознайомився з осовною літературою, що зазначена у програмі; у відповідях на питання та при виконанні завдань	- нерегулярно відвідує лекційні, семінарські (практичні) заняття та невчасно виконує завдання для самостійної роботи; - при виконанні завдань та під час відповідей припускається суттєвих помилко у формулюванні,

	діяльності	мають місце помилки, які студент може усунути за допомогою викладача.	трактовці понять; - демонструє репродуктивний підхід щодо формування відповіді.
35-59 балів	<u>Не зараховано з можливістю повторного складання</u> -незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	Здобувач має значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу дисципліни; допускав принципові помилки при виконанні передбачених програмою завдань, але спроможний самостійно доопрацювати програмний матеріал і підготуватися до перездачі дисципліни.	- має багато пропусків лекційних та семінарських (практичних) занять; - демонструє відсутність знань з елементарних програмних питань; - виявляє пасивність під час навчальних занять.
0-34 балів	<u>Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</u> -досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторне вивчення дисципліни	Здобувач не має знань зі значної частини навчального матеріалу; не спроможний самостійно засвоїти програмний матеріал і потребує повторного вивчення навчальної дисципліни.	

ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНІВ ТА ПОНЯТЬ З КУРСУ

Активне навчання – це форма взаємодії учнів і вчителя, за якої активну позицію по відношенню до вчителя та інших учнів займає саме учень («суб'єкт» навчання).

Аналіз – розкладання, розчленування цілого на частини; здійснюється у двох напрямках: практичної дії та розумової операції.

Бліц-ігри – це короткочасні ігрові взаємодії в процесі навчання, спрямовані на перевірку або закріплення знань.

Викладання – процес передачі знань, що їх набула наука, від однієї особи (викладача) до іншої (тієї, яка бажає вчитися).

Відстрочений контроль – контроль залишкових знань і умінь через якийсь час після вивчення теми, розділу, курсу.

Вправа – це метод навчання, який передбачає цілеспрямоване, багаторазове повторення учнями певних дій чи операцій з метою формування умінь і навичок.

Вхідний (попередній) контроль – контроль знань і вмінь здобувачів освіти, який проводиться з метою діагностики готовності їх до сприйняття нової навчальної дисципліни або її нового розділу в перші години навчальних занять, відведених на її вивчення.

Група – сукупність осіб, які взаємодіють один з одним таким чином, що кожний з них водночас і здійснює вплив на інших, і відчуває їх вплив на собі.

Групова дискусія – дискусія, яка використовується для вироблення різноманітних рішень в умовах невизначеності або спірності обговорюваного питання шляхом розрядки міжособистісної напруженості.

Групова робота – спільна діяльність людей в групах по 3-9 осіб для виконання окремих завдань, запропонованих викладачем.

Державна підсумкова атестація – форма контролю за відповідністю освітнього рівня випускників навчальним програмам.

Державні стандарти загальної середньої освіти – це вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувача загальної

середньої освіти відповідного рівня. Повна загальна освіта має три рівня – початкова освіта, базова середня освіта та профільна середня освіта.

Дидактичні (навчальні) ігри – ігри, які розвивають репродуктивне і творче педагогічне та психологічне мислення, адаптаційні властивості й здібності, професійні та комунікативні знання, вміння і навички.

Дискусія (від лат. *discussio* – розгляд, дослідження) – публічне обговорення будь-якого спірного питання, проблеми.

Диспут (від лат. *disputare* – міркувати, сперечатися) – спеціально підготовлений і організований публічний спір на наукову або суспільно важливу тему, в якому беруть участь дві або більше сторони, які відстоюють свої позиції.

Ділова гра – форма діяльності людей, що імітує ті чи інші практичні ситуації, один із засобів активізації навчального процесу в системі освіти; модель взаємодії людей в процесі досягнення цілей економічного, політичного або престижного характеру.

Домашнє завдання – завдання, що задається учителем учневі для самостійного виконання після уроків. Домашнє завдання покликане закріпити знання вивченого на уроці матеріалу, засвоєння якого носить концентрований характер.

Дослідження – метод навчання, який передбачає залучення слухачів до проблемної ситуації та пошуку її вирішення.

Електронні засоби – апаратні, програмні та інформаційні компоненти, способи застосування яких вказуються в методичному забезпеченні інформаційно-комунікаційних технологій освіти.

Екзамен – форма перевірки, яка проводиться з метою оцінки знань учнів з навчальних дисциплін, їхнього вміння творчо використовувати набуті знання для вирішення практичних завдань.

Економічна гра – це активна навчальна діяльність з імітаційного моделювання систем, явищ, процесів, а також майбутньої професійної діяльності.

Економічна культура – це відображення в свідомості людей стану економічного життя, сукупність засвоєних економічних знань та вмінь, економічне мислення, набутий соціально-економічний досвід суспільства.

Економічне виховання – педагогічна діяльність, спрямована на формування на основі спеціальних знань економічної свідомості, економічного мислення, умінь і навичок економічної діяльності, економічно значущих якостей особистості.

Економічне мислення – сукупність поглядів на економіку та закономірності її розвитку, здатність засвоїти економічні знання, використати їх у практичному житті, формувати моделі економічної поведінки.

Економічні казки – один з різновидів навчальних текстів, які доцільно і можна аналізувати із соціально-економічної точки зору. Для цієї мети може бути використана більшість відомих фольклорних чи авторських творів.

Економічний гурток – позаурочна форма організації економічного навчання, яка має на меті поглиблення одержаних під час навчальних занять знань, задоволення пізнавальних інтересів учнів, які захоплюються економікою.

Екскурсія – форма позакласної навчально-виховної роботи, під час якої учні не тільки засвоюють нові знання, а й поглиблюють, розширюють наявні, здобувають уміння і навички; уможлиблює комплексне використання методів навчання.

Ефективність навчання – міра досягнення навчальної мети; визначається на основі зіставлення мети і здобутих результатів, внаслідок чого робиться висновок про ефективність навчання.

Завдання методики викладання – те, що хоче досягти викладач у своїй викладацькій діяльності в процесі викладання навчальної дисципліни на основі системи прийомів і способів пізнання.

Завдання навчальне – вид доручення учню, у якому міститься вимога виконати певні навчальні (теоретичні й практичні) дії. Систематичне виконання завдань сприяє засвоєнню навчального матеріалу.

Заклад загальної середньої освіти – це заклад освіти, основним видом діяльності якого є освітня діяльність у сфері загальної середньої освіти.

Закріплення знань, умінь і навичок – спеціальна робота викладача щодо реалізації дидактичного принципу міцності засвоєння здобувачами навчального матеріалу.

Залік – підсумкова оцінка викладачем знань здобувачів з навчальної дисципліни за результатами їх навчання протягом семестру; форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу виключно на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних, семінарських і лабораторних заняттях.

Засоби навчання – предмети, за допомогою яких створюються умови ефективного навчання. Засоби навчання допомагають вивчати економічні явища і процеси, які недоступні для безпосереднього спостереження і сприйняття.

Знання – це теоретично узагальнений суспільно-історичний досвід, результат оволодіння людиною дійсності, її пізнання. Знання підіймають діяльність на вищий рівень усвідомленості, підвищують впевненість людини в правильності її виконання. Виконання діяльності неможливе без знань.

Інноваційна технологія – технологія навчання, що передбачає впровадження педагогічних новацій в зміст освіти.

Інноваційні інформаційні технології – такі технології навчання, домінантою яких стає взаємодія і співпраця на основі взаємонавчання, яке органічно поєднує інформаційну та розвиваючу моделі освіти.

Інтерактивний метод (від англ. «*inter*» - взаємний, «*act*» - діяти) – означає взаємодіяти, знаходитись у режимі бесіди, діалогу. Метод орієнтований на більш широку взаємодію учнів не тільки з викладачем, але й один з одним та на домінування активності у освітньому процесі.

Інформаційні технології навчання – сукупність електронних засобів і способів їх функціонування, що використовуються для реалізації навчальної діяльності.

Календарне планування – це розподіл у часі окремих тем з врахуванням кількості годин, що визначаються програмою на кожну тему, кількості тижневих годин (визначених навчальним планом) і розкладу занять.

Кейс – це події, що реально відбулися в тій чи іншій сфері діяльності і описані авторами для того, щоб спровокувати дискусію в навчальній аудиторії, «спонукати» до обговорення та аналізу ситуації і прийняття рішення.

Кейс-метод (аналіз конкретних ситуацій) – це метод активного навчання, застосування якого передбачає осмислення життєвої ситуації (виробничої, управлінської тощо).

Компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей.

Консультація – форма навчального заняття, в процесі якого учень отримує відповіді від вчителя на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

Конструктор уроку – проектування уроку за допомогою набору методичних прийомів, які відіграють роль деталей конструктора.

Контроль в педагогічному процесі – виявлення, вимір і оцінювання знань, умінь здобувачів.

Кооперативне навчання – форма організації навчання у малих групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою.

Критичне мислення – це здатність особистості учня усвідомлювати власну, особисту позицію з того чи іншого питання та приводу, зокрема, на уроках економіки.

Мала академія наук України – організує та забезпечує участь учнівської молоді у дослідницько-експериментальній, науковій, конструкторській, винахідницькій та пошуковій діяльності, сприяє формуванню інтелектуального капіталу нації, вихованню майбутньої наукової зміни.

Метод навчання – спосіб навчальної роботи викладача і організації навчально-пізнавальної діяльності учнів за рішенням різних дидактичних завдань, спрямованих на оволодіння матеріалом, що вивчається.

Метод проєктів – це організація навчання, при якій ті, хто навчається, оволодівають знаннями та навичками в процесі планування та виконання практичних завдань-проєктів.

Методика – система науково обґрунтованих методів, правил і прийомів навчання, включає в себе питання освітньої політики, в тому числі і вибір технології.

Методика – сукупність способів, прийомів, засобів доцільного проведення будь-якої роботи. Втілює не стратегію, а практику наукового пізнання. Галузь педагогічної науки, яка виражає підходи до навчання (вивчення навчальних предметів).

Методика викладання – у вузькому сенсі представляє сукупність прийомів проведення занять; в широкому - наука про закономірності організації процесу навчання.

Моделювання – метод навчання, який передбачає залучення здобувачів до видів діяльності, які спрощено представляють реальні життєві ситуації.

Мозковий штурм – групове генерування великої кількості ідей за відносно короткий відрізок часу.

Навички – сформовані шляхом частого повторення дії, для яких властивий високий ступінь і відсутність поелементної свідомої регуляції. Ознакою сформованості навички є якість дії, а не її автоматизація.

Навчальна програма – це нормативний документ, який визначає місце і значення навчальної дисципліни в реалізації освітньої підготовки учня, зміст навчальної дисципліни, послідовність і організаційні форми вивчення навчальної дисципліни, вимоги до знань і вмінь. Є обов'язковим документом, що використовується вчителями і учнями як база для вивчення дисципліни.

Навчальний план – державний нормативний документ, який встановлює перелік навчальних предметів, кількість годин на їх вивчення, кінець і початок навчального року.

Навчальний посібник – навчальне видання, що доповнює або частково (повністю) замінює підручник і має відповідний офіційно наданий гриф.

Навченість (у вузькому сенсі слова) – це здатність учня застосовувати засвоєні знання для виконання конкретного навчального завдання і досягати певного темпу діяльності.

Наочність – це безпосереднє, зорове сприйняття предметів, явищ, фактів, які викладаються та досліджуються в даний момент, і представляються та ілюструються в наочних посібниках.

Наскрізні змістові лінії – це соціально значимі надпредметні теми, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Освітній процес – це організоване закладом освіти здобування здобувачем освіти відповідного рівня освіти в інституційній формі, що відбувається за освітньою програмою в спеціально створеному освітньому середовищі із встановленими властивостями.

Освітня діяльність – діяльність закладів освіти, що спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу.

Освітня програма – це єдиний комплекс освітніх компонентів, спланованих і організованих закладом загальної середньої освіти для досягнення учнями результатів навчання.

Оцінка – будь-яка кількісна або якісна міра на основі визначених критеріїв, які використовуються для опису результатів оцінювання в навчальній дисципліні.

Оцінювання навчальних досягнень учнів – встановлення ступеня виконання учнями навчальних завдань, рівня їх якості.

Пасивне навчання – це форма взаємодії, за якою вчитель є основною дійовою особою та тим, хто керує ходом заняття, а учні виступають у ролі пасивних слухачів («об’єктів» навчання).

Педагогічна технологія – сукупність і система функціонування всіх особистісних, інструментальних і методичних засобів, що використовуються для досягнення педагогічних цілей.

Підприємливість – це здатність людини успішно вирішувати господарські завдання, її організаторські та управлінські навички, здібність передбачати розвиток подій та ухвалювати відповідальні рішення у сфері економіки у практичній діяльності, господарюванні.

Підприємницька компетентність – це особистісна якість, здібність, модель поведінки, необхідні для успішного вирішення певних бізнес-задач та досягнення високих результатів у підприємницькій діяльності, тобто інтегральна психологічна якість особистості учня, яка проявляється у мотивованій здатності до творчого пошуку та реалізації нових економічних ідей та дає змогу вирішувати різноманітні проблеми в повсякденному житті.

Підручник – друкований засіб, який матеріалізує зміст навчання у вигляді конкретного навчального матеріалу. Містить у повному обсязі систематизований виклад навчальної дисципліни, повністю відповідає навчальній програмі.

Підсумковий контроль – це форма контролю засвоєння здобувачем освіти теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Підсумкове оцінювання здійснюється наприкінці семестру або навчального року, підсумкова оцінка за семестр виставляється за результатами тематичного оцінювання, а за рік – на основі семестрових оцінок.

Планування уроку – конструювання взаємодії вчителя і учнів у процесі реального навчального часу. Основою планування слугують мета, завдання, принципи, методи і зміст освітньої діяльності вчителя і навчально-пізнавальної

діяльності учня. Планування уроку здійснюється у вигляді плану-конспекту уроку.

Позакласна робота – організована і цілеспрямована позаурочна діяльність учнів, мета якої розширити і поглибити економічні знання, вміння, навички; розвинути у учнів самодіяльність і творчі здібності, задовольнити інтерес до економіки і забезпечити розумний відпочинок.

Порт фоліо – цілеспрямована колекція робіт здобувачів, яка демонструє їх зусилля, прогрес, досягнення в одній або більше областях.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі поурочного вивчення теми. Його основними завдання є: встановлення й оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем, закріплення знань, умінь і навичок.

Поточний (тематичний) контроль навчальних досягнень здобувачів освіти проводиться на всіх видах навчальних занять з метою оперативного отримання об'єктивних даних про рівень знань, умінь і практичних навичок з навчальної дисципліни.

Практикум – навчальне видання практичних завдань і вправ, що сприяють засвоєнню набутих знань, умінь і навичок, їх систематизації та узагальненню, перевірці якості їх засвоєння.

Презентації – виступи перед аудиторією — необхідний атрибут практичної та навчальної діяльності. Використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуального завдання, інструктажу та ін.

Принципи навчання – нормативні вихідні положення, на які слід спиратися у процесі навчання.

Проблема – знання про невідоме, різновид запитання, відповіді на яке не існує в накопичених знаннях і тому вимагає відповідних дій для одержання нових знань.

Професіограма особистості вчителя – це ідеальна модель вчителя, зразок, еталон, у якому представлені основні якості особистості, якими повинен володіти вчитель, знання, уміння, навички, необхідні для виконання педагогічних функцій.

Пряме навчання – це структурований, послідовний, зрозумілий виклад основних понять, законів і принципів предмета. Новий матеріал пропонується невеликими «порціями», періодично перевіряється його засвоєння, повторно пояснюються складні моменти.

Результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми (програмні результати навчання) або окремих освітніх компонентів.

Рейтинг – це інтегральна оцінка в балах (з можливих 100) всіх видів діяльності здобувача, яка є кількісною характеристикою якості навчальної роботи.

Рейтингова система оцінки пізнавальної діяльності учнів – система покрокового контролю, виражається в балах оцінки успішності засвоєння різних блоків навчального матеріалу.

Річне оцінювання здійснюється на підставі семестрових або скоригованих семестрових оцінок.

Робочий зошит – навчальний посібник, що містить особливий дидактичний матеріал і сприяє самостійній роботі учня під час освоєння навчального предмета.

Розуміння – процес осмислення явищ або предметів через виявлення істотних ознак та взаємозв'язків між ними.

Самостійна робота – специфічний вид навчальної діяльності, наявний в усіх формах і методах навчання, головною метою якого є формування самостійності як особистісної риси та найважливішої професійної якості.

Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок. При цьому мають враховуватися динаміка особистих навчальних досягнень учня з предмета протягом семестру, важливість теми, тривалість її вивчення, складність змісту тощо.

Структура уроку – сукупність елементів уроку, що забезпечують його цілісність і збереження основних характеристик при різних варіантах поєднання. Тип уроку визначається наявністю і послідовністю його структурних елементів.

Тематичне оцінювання – оцінюванню підлягають основні результати вивчення теми, що визначає вчитель на основі вимог навчальної програми. Ці результати мають бути відомі учням з самого початку вивчення теми, оскільки вони слугують орієнтиром у процесі роботи над темою. Проведення окремої тематичної атестації при здійсненні відповідного оцінювання не передбачається.

Тематичне планування – визначення послідовності уроків, основних видів роботи на уроці. У ході тематичного планування вчитель визначає послідовність вивчення окремих питань теми, відбирає зміст, продумує систему уроків навчання, повторення, закріплення і форми контролю.

Тест – це специфічний інструмент, що складається із сукупності завдань або питань і проводиться в стандартних умовах, що дозволяє виявити рівень володіння знаннями.

Технологічна карта уроку – сучасна форма взаємодії учителя і учнів; призначена для проєктування уроку у вигляді таблиці.

Тиждень економіки в школі – це форма позакласної роботи, яка передбачає проведення після уроків протягом 5-6 днів тижня позакласних заходів з економіки, які організовуються з метою зацікавити учнів економічною наукою.

Тренінг (від англ. *to train* – навчати) – це запланований процес модифікації (зміни) ставлення, знання чи поведінкових навичок того, хто

навчається, через набуття навчального досвіду, щоб досягти ефективного виконання в одному виді діяльності або у певній галузі.

Турнір – це ігрове змагання зі значним числом учасників – гравців або команд.

Турнір юних економістів є командним змаганням школярів з економіки у формі рольової гри, що сприяє набуттю умінь розв’язувати складні економічні проблеми, доповідати, формулювати твердження та захищати власну думку в наукових дискусіях.

Уміння – це готовність успішно виконувати певну діяльність, яка ґрунтується на знаннях і навичках. Уміння формується у процесі виконання учнями різноманітних завдань. Формування умінь залежить від умов навчання, організації навчального процесу, від індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

Урок – організаційна форма навчальної роботи в школі, при якій вчитель в рамках точно встановленого часу з постійним складом учнів однакового віку за твердим розкладом вирішує певні навчально-виховні завдання.

Усне опитування – форма контролю, за якою учні дають усні відповіді на запитання вчителя. Передбачає контроль і перевірку знань, умінь і навичок; закріплення та поглиблення вивченого матеріалу, підготовку до сприйняття нових знань.

Учнівська олімпіада з економіки – форма позакласної роботи, інтелектуальне змагання школярів, яке стимулює та активізує навчальну, наукову діяльність учнів, розвиває їх творчі здібності, формує економічне мислення.

Фінансова грамотність – це знання і навички, які формують правильне ставлення до особистих фінансів, допомагають зрозуміти ключові фінансові поняття і як використовувати цю інформацію для прийняття рішень про витрати і заощадження, вибір відповідних фінансових інструментів, планування бюджету, нагромадження коштів на майбутні цілі тощо.

Форма організації навчання – це будь-який вид заняття – урок, предметний гурток, факультатив тощо, які відрізняються складом учнів, місцем і часом проведення заняття, характером діяльності учнів і вчителя.

Якісна оцінка – дії викладача, спрямовані на виявлення і впізнання істотних характеристик об'єкта, їх аналіз.

Якість освітньої діяльності – рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аксьонова О.В. Методика викладання економічних дисциплін: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 708 с.
2. Азбука уроку: планування, методика, технологія проведення, аналіз. Харків: Вид. група «Основа», 2006. 144 с.
3. Балягіна І.А., Богорад М.А., Ковальчук Г.О. Методика викладання економіки: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ: КНЕУ, 2003. 341 с.
4. Бандурка О.М., Тюріна В.О., Федоренко О.І. Основи педагогічної техніки: Навч. посібник. Харків: ТИТУЛ, 2006. 176 с.
5. Булавенко С.Д. Форми роботи з текстовими матеріалами у загальноосвітній школі. *Економіка в школах України*. 2006. №3. С. 22 -25.
6. Ворожейкіна О.М. 100 цікавих ідей для проведення уроку. Харків: Вид. група «Основа», 2011. 287 с.
7. Гін А.О. Прийоми педагогічної техніки. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2007. 176 с.
8. Грицуленко С.І. Методика викладання економічних дисциплін: навч. посіб. Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2012. 224 с.
9. Гушулей Й.М., Вітенко І.М. Загальна методика викладання основ економіки: Пробний навчальний посібник. Тернопіль: Астон, 2004. 108 с.
10. Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/derj-stand.html>
11. Житник Б.О. Методичний poradник: форми і методи навчання. Харків: Вид. група «Основа», 2005. 128 с.
12. Економіка. Конспекти та розробки уроків. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/econom/
13. Закон України «Про вищу освіту» URL : [https:// zakon.rada. gov.ua/laws/show/1556-18](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18)
14. Закон України «Про освіту» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

15. Закон України «Про повну загальну середню освіту» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>

16. Інноваційні методи викладання економічних дисциплін та їх використання в процесі підготовки бакалаврів і магістрів з економіки. Навчально-методичний посібник для студентів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 051 «Економіка» (Економічна теорія). Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2019. 162 с.

17. Кізима Т.О. Методика викладання фінансової грамотності: навч. посіб. /Т.О. Кізима, В.В. Письменний, С.Л. Коваль, Н.І. Карпишин та ін.; за ред. д.е.н. Кізими Т.О. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2017. 200 с.

18. Книга вчителя економіки: Довідково-методичне видання / упоряд. Н.В. Бескова, В.М. Проценко. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. 256 с.

19. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2003. 298 с.

20. Ковальова К.І., Ковальов В.В. Методика викладання економіки в школі: навч. посіб. Київ: Видавництво ліра-К, 2012. 184 с.

21. Краус Н.М., Нікіфоров П.О., Краус К.М., Осецький В.Л. Методика викладання фахових дисциплін: навч. посіб. Київ: Аграр Медіа Груп, 2020. 205с.

22. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів. Географія. Економіка. *Географія та основи економіки в школі*. 2008. № 7-8. С.12-17.

23. Методика викладання економіки. Збірник кейсів, ситуативних вправ та розвиваючих завдань : навч. посіб./О.А. Булавіна, І.А. Балягіна, М.А. Богорад та ін.; за заг. ред. О.А. Булавіної. Київ : КНЕУ, 2010. 300 с.

24. Методичний poradник для вчителів економіки. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2015. 120 с.

25. Навчальна програма для 10-11 класів з економіки (профільний рівень). URL:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednyaosvita/navchalniprogrami/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

26. Настільна книга педагога. Посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром / Упорядники: Андрєєва В.М., Григора В.В. Харків: Вид. група «Основа», 2006. 352 с.
27. Нетрадиційні уроки з економіки. / укладач Часникова О.В. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2008. 128 с.
28. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. Київ: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
29. Рекомендації по роботі з класним журналом. *Економіка в школах України*. 2008. №9. С.7-10.
30. Розробки з економіки. URL: <https://naurok.com.ua/biblioteka/ekonomika>
31. Садкіна В.І. 101 шкільна педагогічна ідея. Як зробити урок. Харків: Вид. група «Основа», 2009. 88 с.
32. Сидоренко В.К., Гушулей Й.М., Торубара О.М., Ковбаса Ю.М. Методика викладання основ підприємництва: Конспекти лекцій з практикумом : підручник / за заг. ред. В.К. Сидоренка. Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2017. 216 с.
33. Суворова О.В. Економіка: методичний посібник для вчителів. Серія: Позакласна робота. Харків: Скорпіон, 2007. 72 с.
34. Тренінгові технології навчання з економічних дисциплін: навч. посіб. / Г.О. Ковальчук, Н.Ю. Бутенко, М.В. Артюшина та ін.; за ред. Г.О. Ковальчук. Київ: КНЕУ, 2006. 320 с.
35. Фаловська І.Д., Заєць Н.О., Чміль Т.В. Економічна освіта школярів у сучасній Україні. *Молодий вчений*. 2018. №12.1. С.76-79.
36. Фінансова грамотність: навч. посібник для вчителя / за ред. Т.С. Смовженко. Вид 2-ге, випр. і доп. Київ, 2013. 435 с.

Інформаційні ресурси

1. Загальне законодавство Верховної Ради України. URL: www.zakon.rada.gov.ua
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Офіційний сайт Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти». URL: [http:// www.imzo.gov.ua](http://www.imzo.gov.ua)
4. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
5. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua>
6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
7. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
8. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. URL: [http: //www.nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua)
9. Офіційний сайт Харківської державної наукової бібліотеки імені В.Г. Короленка. URL: [http:// korolenko. kharkov. com](http://korolenko.kharkov.com)

Навчальне видання

**Методичні рекомендації до вивчення курсу «Методика викладання
економічних дисциплін»**

Укладачі:

Сідельнікова Владислава Костянтинівна

Сідельнікова Ірина Володимирівна

Відповідальний за випуск: Соляр В.В.

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несуть автори

Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Україна, 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 29.